

**ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

Галузь знань 08 Право

Спеціальність 081 Право

Освітній рівень перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма Право (поліцейські)

Шифр за ОПП: ОК 22

Мова навчання: українська

Розробник:

ГЕЛЬБАК Анжела, завідувач кафедри
психології, соціології та педагогіки
Донецького державного університету внутрішніх справ,
Кандидат психологічних наук, доцент

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри психології,
соціології та педагогіки Дон ДУВС

Протокол № 1 від «26» серпня 2025 року

Завідувач кафедри _____

Анжела ГЕЛЬБАК

Робочу програму погоджено з керівником проектної (робочої) групи освітньо-
професійної програми «Право (поліцейські)»

«26» серпня 2025 року

Гарант ОПП _____

Ольга КОВАЛЬОВА

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Мова навчання:	українська
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова
Кількість кредитів:	3
Загальна кількість годин:	90
Модулів:	1
Змістових модулів:	1
Рік підготовки:	2-й
Семестр:	3-й
Лекції:	20 годин
Семінарські:	20 годин
Практичні:	4 години
Самостійна робота:	46 годин
Індивідуальні завдання (курсова робота):	не передбачено
Підсумковий семестровий контроль:	екзамен
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:	1:2

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета: підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі права для реалізації завдань Національної поліції України в сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності тощо.

Завдання: оволодіння психологічними знаннями необхідними для успішного виконання службових завдань; формування здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях, бути критичним і самокритичним; формування вміння професійно спілкуватися з різними категоріями громадян в практичних ситуаціях; конструктивного вирішення конфліктів; працювати у команді колег за фахом; використовувати в професійній діяльності основи психологічних знань; розвиток логічного, аналітичного мислення; формування здатності проявляти стресостійкість та обирати певні алгоритми дій у різних типових та екстремальних ситуаціях у професійній діяльності тощо.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити навчальної дисципліни: юридична деонтологія.

Постреквізити навчальної дисципліни: кримінологія, криміналістика

Тема 1. Теоретико-методологічні засади юридичної психології. Загальна характеристика юридичної психології: об'єкт, предмет, категорії та поняття, термінологія. Місце юридичної психології у системі психологічної науки. Напрями юридичної психології: кримінальна психологія, психологія процесуальної і непроцесуальної діяльності, пенітенціарна психологія, правова психологія, психологія юридичної праці, судово-психологічна експертиза, їх наукові інтереси. Характеристики історії юридичної психології. Становлення юридичної психології як самостійної науки. Розвиток юридичної психології у 20-80 роки ХХ століття. Особливості сучасного стану вітчизняної юридичної психології. Перспективи розвитку юридичної психології в Україні в ХХІ ст. Загальнонаукові принципи в юридичній психології. Методи наукового дослідження в юридичній психології: спостереження, експеримент, бесіда, вивчення продуктів (результатів) діяльності, тестування (анкетування) та експертне оцінювання.

Тема 2. Нормативна регуляція поведінки. Девіантна та делінквентна поведінка особистості. Нормативна регуляція поведінки та її вплив на поведінку особистості. Соціальні норми. Нормативні системи та їх основні види: право, мораль, звичаї і традиції. Соціальна та асоціальна поведінка. Психологічні аспекти правової поведінки. Психологічна характеристика девіантної та делінквентної поведінки особистості. Нормослухняна, ненормативна та девіантна поведінка, загальна теорія соціальних відхилень. Дія та вчинок як елементи діяльності та поведінки. Психолого-правові ознаки протиправної поведінки і діяльності, формування особи правопорушника. Основні групи чинників, що впливають на протиправну поведінку.

Тема 3. Психологія особистості злочинця та злочинних груп. Особа та особистість як суб'єкт злочину, психологічні характеристики особистості, які впливають на вчинення злочину. Предмет та завдання кримінальної психології. Соціальні, правові, психологічні риси злочинності. Сучасний стан і тенденції розвитку злочинності в Україні. Особистість злочинця. Концепції особистості злочинця. Структура особистості злочинця. Злочинна поведінка та механізми її формування. Основні категорії кримінально-правового поняття злочину (суспільна небезпека, протиправність). Особливості формування різновидів злочинної спрямованості. Акцентуація характеру і особистості як чинники злочину. Психологічні аспекти проблеми підліткового віку у юридичній психології. Психологічні особливості особистості неповнолітнього правопорушника. Класифікація протиправної поведінки неповнолітніх.

Поняття злочинної групи та її психологічна характеристика. Основні різновиди груп за різними ознаками. Психологічна характеристика і особливості окремих груп, які вчиняють злочин (попередня змова, кримінальність головної мети, кримінальна організованість та ін.) Рольова структура групи як суб'єкту злочину. Закономірності функціонування злочинних груп. Психологічні аспекти організованої злочинності.

Тема 4. Психологія юридичної діяльності. Психологічна структура юридичної діяльності. Психологічна характеристика юридичної діяльності.

Психологія особистості юриста. Психологічний розвиток, формування та деформація фахівця. Психологічна сутність професійної деформації.

Специфіка пізнавальної діяльності юриста. Особливості професійної комунікації та основні елементи комунікативної діяльності. Особливості здійснення юридичної праці, що визначають необхідність організаційної діяльності. Види профілактичного впливу та їх основні групи. Психологічні чинники засвідчуваної діяльності. Основні напрями і форми використання психологічних знань в слідчій діяльності. Психологічна структура слідчої діяльності. Вимоги слідчої діяльності до особистості. Типологія особистості слідчого. Психологічні чинники ефективності огляду. Психологічні чинники ефективності пред'явлення для впізнання. Психологічні чинники ефективності слідчого експерименту. Психологічні особливості проведення допиту. Психологічні чинники, що впливають на ефективність обшуку. Судово-психологічна експертиза: об'єкт, методи, межі.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Методи навчання

Під час проведення навчальних занять можуть застосовуватися такі методи:

- словесні методи навчання;
- наочні методи навчання;
- практичні методи навчання;
- проблемно-пошукові методи навчання;
- активні методи навчання: моделювання ситуацій квазі професійної діяльності.

5.2. Оцінювання якості знань та видів контролю

Оцінювання роботи здобувачів/здобувачок вищої освіти здійснюється відповідно до загальноуніверситетської системи оцінювання знань.

Система передбачає:

для денної форми здобуття освіти

Підсумковий контроль – ЕКЗАМЕН
Аудиторна робота – 40 балів
Самостійна робота – 10 балів
Екзамен – 50 балів
Усього за навчальну дисципліну (освітній компонент) – 100 балів

Для переводу оцінок у бали у разі підсумкового контролю у формі екзамену необхідно користуватися формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{MKO + KDO * 0,5 + KHO} * 8 =$$

- AP – результат аудиторної роботи;
- MKO – мінімальна кількість оцінок (1/3 (33 %) від кількості семінарських занять/практичних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни). Якщо MKO складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;
- KDO – кількість «додаткових» оцінок – оцінок, що перевищують MKO;
- KHO – кількість невідпрацьованих «незадовільних» оцінок та невідпрацьованих пропущених занять.

При оцінюванні екзамену застосовуються такі критерії:

– 45-50 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю виконав/виконала завдання правильно, допустив/допустила 1-2 помилки, вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на поставлене запитання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти (або правильно відповів/відповіла на 90-100% тестових завдань). Максимальна кількість балів може бути знижена, якщо під час відповіді здобувач/здобувачка вищої освіти не зробив/зробила посилання на чинні нормативно-правові акти чи допустив/допустила незначні помилки.

– 35-44 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти виконав/виконала усі завдання та допустив/допустила незначні лексичні та граматичні помилки, володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання але допустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок (або правильно відповів/відповіла на 70-89% тестових завдань);

– 25-34 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти виконав/виконала усі завдання та допустив/допустила значні лексичні та граматичні помилки, володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки, які приводять до викривлення інформації (або правильно відповів/відповіла на 50-69% тестових завдань);

– 0-24 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати завдання та робить значні лексичні та граматичні помилки, які суттєво впливають на результат, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання або робить принципові помилки, які викривлюють усе рішення (або правильно відповів/відповіла менше ніж на 50% тестових завдань).

Критерії оцінювання роботи на практичних заняттях (денна та заочна форми навчання)

Відповідь на практичному занятті оцінюється за наступними видами роботи: аудіювання, читання, письмо, говоріння. Робота на практичному занятті оцінюється за 4-х бальною системою:

5 балів – здобувачі вищої освіти розуміють тривале мовлення, яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися; уміють знаходити в інформаційних текстах з незнайомим матеріалом необхідну інформацію, подану у вигляді оціночних суджень, опису, аргументації; уміють читати тексти, аналізують їх і роблять власні висновки, розуміють логічні зв'язки в рамках тексту та між його окремими частинами; уміють логічно й у заданому обсязі побудувати монологічне висловлювання та діалогічну взаємодію, використовуючи граматичні структури й лексичні одиниці у відповідності до комунікативного завдання, не допускаючи при цьому фонематичних помилок; уміють написати повідомлення, правильно використовуючи лексичні одиниці в рамках тем;

4 бали – здобувачі вищої освіти розуміють основний зміст стандартного мовлення в межах тематики ситуативного мовлення, яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися; в основному сприймають на слух експліцитно подану інформацію; вміють читати з повним розумінням тексти, які можуть містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися; уміють знаходити необхідну інформацію у вигляді оціночних суджень, опису, аргументації за умови, що в текстах використовується знайомий мовний матеріал; уміють логічно висловитись у межах вивчених тем відповідно до навчальної ситуації, а також у зв'язку зі змістом прочитаного, почутого або побаченого, висловлюючи власне ставлення до предмета мовлення; уміють підтримувати бесіду, вживаючи короткі репліки; в основному уміють у відповідності з комунікативним завданням використовувати лексичні одиниці та граматичні структури, не допускають фонематичних помилок; уміють без використання опори написати повідомлення за вивченою темою, зробити нотатки, допускаючи ряд помилок при використанні лексичних одиниць (допущені помилки не порушують сприйняття тексту);

3 бали – здобувачі вищої освіти розпізнають на слух окремі прості непоширені речення й мовленнєві зразки, побудовані на вивченому мовному матеріалі в мовленні, яке звучить в уповільненому темпі; вміють читати з розумінням основного змісту тексти, які можуть містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися; уміють частково знаходити необхідну інформацію у вигляді оціночних суджень, опису за умови, що в текстах використовується знайомий мовний матеріал; уміють в основному логічно побудувати невеличке монологічне висловлювання та діалогічну взаємодію, допускаючи незначні помилки при використанні лексичних одиниць; уміють написати коротке повідомлення за зразком у межах вивченої теми, використовуючи обмежений набір засобів логічного зв'язку при цьому відсутні з'єднувальні кліше, недостатня різноманітність ужитих структур, моделей тощо;

0 балів – здобувачі вищої освіти не засвоїли програмний матеріал; розпізнають на слух найбільш поширені слова в мовленні, які звучать в уповільненому темпі; знають найбільш поширені вивчені слова, проте не

завжди адекватно використовують їх у мовленні, допускають фонематичні помилки; уміють писати прості непоширені речення відповідно до комунікативної задачі проте зміст повідомлення недостатній за обсягом для розкриття теми.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90–100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок
82–89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками
75–81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок
67–74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків
60–66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям
35–59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачам вищої освіти надається можливість скласти визначені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1–34		F	Кредит не зараховано. Здобувачі вищої освіти повинні повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля)

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові

1. Бочелюк В. Й. Юридична психологія : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк. К. : Центр учбової літератури. 2022. 336 с.
2. Мухіна Г. В. Юридична психологія : навч.-метод. посіб. / за заг. ред.. В. М. Бесчастний. Київ : Дакор. 2019. 236 с.
3. Мухіна Г. В. Юридична психологія: практикум. Київ : ВД Дакор. 2021. 244 с.
4. Недеря К. М. Стресостійкість у роботі поліцейського: наук.-практ. посіб. Дніпро. ДДУВС. 2020. 124 с.
5. Професійно-психологічна підготовка поліцейського : навч. посіб. / А. М. Гельбак, О. М. Молчанова, Г. В. Мухіна, Н. В. Цумарева. Київ: Алерта, 2024. 258 с.

Додаткова

1. Актуальні питання психологічного забезпечення діяльності Національної поліції та закладів вищої освіти МВС України : матеріали III міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 29 квіт. 2021 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 224 с.
2. Застосування психотерапевтичних технологій у наданні допомоги постраждалим з проявами посттравматичного стресового розладу: прак. посіб. / Я. М. Омельченко, З. Г. Кісарчук, Т. С. Гурлева, Г. П. Лазос / за ред. Я. М. Омельченко. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 256 с.
3. Гельбак А. М., Молчанова О. М. Вплив акцентуацій на прояви злочинної поведінки. Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка. 2024. № 3. С. 209-216. URL: <https://rep.dnuvs.ukr.education/server/api/core/bitstreams/655f669e-85fa-4a0f-b4bf-73564da041b7/content>
4. Гельбак А.М., Цумарева Н.В., Умрихіна І.О., Кіблик Д.В., Дронік Д.С. Психологічні механізми формування та подолання гендерно зумовленого насильства: інтеграція соціально-психологічного та юридико-психологічного підходів у системі превенції. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 41. 2024. С. 656–662. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19023799>
5. Гельбак А.М., Богучарова О. І., Мухіна Г.В., Ніколенко К.В., Унгурян Н.В. Особливості формування правосвідомості підлітків: психологічний та ювенально-правовий вимір. *Академіні візії*. № 35. 2024. С. 1–6. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2831>
6. Гельбак А.М., Богучарова О.І., Молчанова О.М., Мухіна Г.В., Унгурян Н.В. Травматичний досвід дитини як фактор віктимної поведінки: юридико-психологічний аналіз. *Академічні візії*. № 33. 2024. С. 1–6. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2824>

Інформаційні ресурси

1. Інформаційно-комунікаційна система «МІА: Освіта»: - для денної форми навчання. URL: <https://osvita.dnuvs.ukr.education/md/user/index.php?id=2344>
2. Науковий журнал Юридична психологія: <https://psychped.naiaiu.kiev.ua/index.php/psychped/main>.
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
4. Національна бібліотека України ім. Я. Мудрого: <http://nlu.org.ua>.
5. Національна Парламентська бібліотека України: www.nplu.org